

da bude tužen, prisili Pilata i on „sedit pro tribunali“, pa izreče osudu: Vi tužite Isusa, da hoće svrgnuti rimsko gospodstvo, jer se je kraljem proglasio (ecce Rex vester), eto ja potvrđujem osudu, koju vi tražite, neka bude propet. Ovo tumačenje, koje je posve naravno, imade svoju potvrdu i u tomu, što Pilat čini napisati „causam mortis“, a ta je bila „Jesus Nazarenus rex Judaeorum“. Ovaj natpis napisan je bio, da opravda postupanje Pilatovo, a ne da kaže pravi uzrok smrti.

Na drugi razlog, što navodi Corsson opažam: Nije trebalo da Isus „sedit pro tribunali“, te tim izazove viku: „Neka se propne“, jer je ta vika nastala i kada im ga je Pilat pokazao naprosto bičovana. Da je Pilat zbilja činio Isusu „ut sedeat pro tribunali, takovo šta bilo bi protiv čitavomu dosadašnjemu postupku. Pilat je upotrebljavao svakojaka sredstva, da ublaži jevrejski bijes, te Isusa oslobodi; a ovim, postupkom bio bi jače raspalio njihov bijes.

Na treći razlog opažam: Iz riječi Justinovih „ἐκάθισαν“ ne dade se izvesti, što hoće Corsson. Zašto nije moglo biti, da su se pojedini vojnici postavljali izmjenično na stolicu, pa Isusu govorili: sudi nam? Moglo je dakako biti, da su postavili Isusa na to mjesto; i to je moguće; ali se ovo drugo ne dade izvesti iz Justinovih riječi, manje pak iz grčkih glagola καθίζω ili καθέξομαι. Istina je, da se καθίζω upotrebljava u transitivnom smislu, ali se upotrebljava i u intrazitivnom (neprelaznom) smislu. Imade tomu potvrde i kod starih klasičnih grčkih pisaca pa i u Novom Zavjetu. Na pr. kod istoga Ivana XII. 14: „Bivši našao Isus oslića uzjaše“ (ἐκάθισεν).

Iz svega ovoga čini mi se, da filologija ovo pitanje ne može riješiti u smislu, kako ga je htio riješiti Corsson, već ga može samo riješiti, u koliko se dade riješiti, kontekst Ivanova Evanđelja; a taj stoji u tumačenju dojakošnjem.

O. U. Talija.

Otkriće sarkofaga sv. Fabjana pape. Pred nekoliko je sedmica Mgr. De Waals, urednik glasovitog kršćanskog časopisa „Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und für Kirchengeschichte“ otkrio važni spomenik iz kršćanske prošlosti. Radi se o iskopinama, koje je spomenuti Prelat vodio na groblju

sv. Apostolâ Petra i Pavla u Rimu u crkvi sv. Sebaščana. Mgr. De Waals pretražujući zemlju namjeri se najprije na jednu kršćansku zidnu črkariju, tzv. grafit s natpisom: *Paule Petre Petite Pro Victore*. Ovakav nam natpis može dobro poslužiti za utvrđenje povjesne istine o štovanju svetaca još za ranog doba. Što će nam još moći potvrditi taj natpis, mi sada još ne znamo, samo možemo i moramo ga smatrati svetim amanetom kršćanskog kulta. Nego isti Mgr. De Waals u istovremenom iskapanju starinâ namjeri se na istom mjestu i na drugi važni spomenik, preko kojega povjest kršćanskih starina ne smije bez osvrta proći. De Waals otkri i mramorni sarkofag, u kojemu nađe na začelju skeleta mramornu pločicu s napisanim riječima: *S. Fabianus Hic Est Sepultus*. Pošto u kat. Crkvi opstoji od starine samo jedan svetac s imenom Fabijan, to je vrijedno iznijeti starost toga sarkofaga. Starost se sarkofaga razabira iz poznanja Svečeva života. Sveti Fabjan bijaše papom između 236. i 250. (po nekojima 253.) god., a o njegovu izboru Euzebiju nam je ostavio u svojoj Crkvenoj Povjesti (VI, 29) dosta detaljnih podataka. Fabjanovo vladanje bje burno, jer se je upravo tada desilo žestoko progonstvo kršćanâ. „*Liber Pontificalis*“ kaže, da je on podijelio Rim u sedam okružja. U predaji nalazimo, da je on isti ustanovio četiri manja reda. Fabjan umre, kako je vjerojatnije, god. 250. na 20. siječnja na početku Decijeva progonstva i bje pokopan, kako je arheolog De Rossi tvrdio, u kripli Papâ u katakombi sv. Kalista, gdje je god. 1850. De Rossi otkrio grčki natpis s riječima: „Fabjan, biskup (papa) i mučenik“ (*Roma Sotterranea* II., 59). Iz ovih se sitaih povjesnih podataka dade razabrati umanjivanje povjesnih nagađanja. Odsada će u povjesti papâ ime Fabjanovo biti utvrđeno ne samo kao realna opstojnost, dali i njegovo svetačtvo sa oznakom njegova groba. Otkriće Mgra De Waal-sa pozdravit će srdačno kršćanski svijet, kojemu je isti Prelat već dosada dosta takih dragih priloga podao. Mgr. De Waals obznanio je sv. Stolicu o tom otkriću, te je stožernik-vikar Pompili došao na lice mjesta, da zapečati lijes pape Fabjana.

A. L. Gančević O. F. M.

Bilješka uredništva: O istom predmetu čitamo u „Kat. Listu“, br. 25. str., 259. ovo:

S apijske grobne ceste. Neumornom Njemačkom naučenjaku i istraživaču katakomba, prelatsu A. de Waal, koji